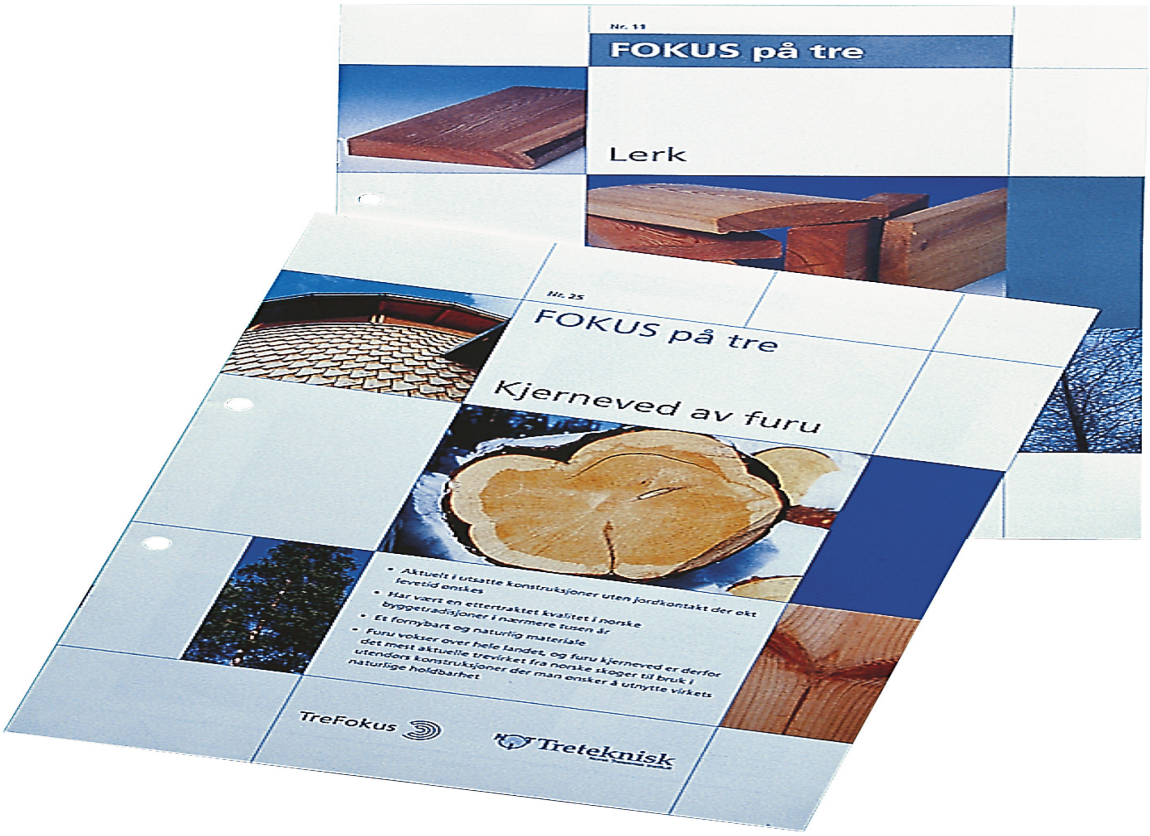
Furu eller lerk - alternativer til trykkimpregnert virke

Et alternativ til trykkimpregnert virke er kjerneved av furu eller lerk. Forutsetningen for ubehandlet bruk utendørs er at kun kjerneveden benyttes. Virket må ikke komme i kontakt med jord. Overflatebehandling av materialene vil bedre holdbarheten.

Av ifi.no

Naturlig impregnering

Furu har lange tradisjoner i Norge. Det gikk nok ikke så lang tid etter at de første veidefolk ble fastboende før de oppdaget at treverket råtnet, men at kjerneveden i furu mer eller mindre var intakt. Senere generasjoner forsøkte å utvikle metoder for å øke innholdet av kjerneved, bl.a. gjennom topping og/eller barking på rot. Dessuten oppfant de metoder for å utvinne de naturlige impregnerende stoffene gjennom tjærebrenning.

I furu er det den ytterste del av stammen som deltar i vann- og næringstransporten. Etter hvert som kjernen opphører å fungere som transportvei, impregneres veden med harpikssyrer, fettsyrer og en del andre aktive stoffer for å hindre at treet råtner opp innenfra. Dannelsen av kjerneved starter når treet er 15-40 år gammelt, avhengig av klima og voksested, og fortsetter i hele treets levetid.

70-90 % kjerneved

Lerk har etter hvert fått innpass i Norge som et alternativ til trykkimpregnet virke. Lerkefamilien består av en rekke forskjellige arter med varierende egenskaper. Her i landet er det gjerne sibirsk lerk som benyttes. I forhold til europeisk lerk er sibirsk lerk mer sentvoksende og årringene dermed tettere. Kjerneveddannelsen starter allerede ved 10-15 års alder. Hos trær som er 20 år og eldre, opptar kjerneveden 70-90 % av stammevolumet og utgjør derved nesten dobbelt så stor andel av stammetverrsnittet som furu i samme alder.

Resistens mot råte

Kjerneved av furu og lerk er relativt motstandsdyktige mot råte under normale forhold. Dersom råtesoppene skal utvikle seg må fuktigheten i området være mer enn 20 % over lengre tid, samt en temperatur på mellom +5 og +40 grader C. Trevirket tåler å bli skikkelig vått av og til såfremt det får anledning til å tørke raskt opp igjen.

Svenske undersøkelser viser at kjernevedpaneler av furu hadde lavere fuktighet enn 20 % nesten konstant, og den var aldri over 30 %. Råteangrep representerer dermed sjelden noen fare. Tilsvarende undersøkelser for sibirsk lerk er ikke foretatt, men man antar at resistens mot råte tilsvarer kjerneved av furu.

Patina eller behandling

Selv om kjerneved av lerk og furu over bakkenivå ikke angripes av råte, vil eksponert flate brytes ned av sol og regn og gi grobunn for bl.a. soppen Aureobasidium pullulans - som gir en overflatefarge fra sølvgrått til nesten svart. I enkelte bygg har vi sett at denne type overflate er ønsket fra arkitektens side, tilsvarende den patina vi finner på gamle utløer og seterbuer.

Terrassegulv og utemøbler blir fortrinnsvis behandlet med dertil egnede oljer, mens utvendig panel på hus og hytter beises med en oljebeis eller tjærebeis. Harpiks fra kjerneved vil kunne blø igjennom overflatebehandlingen. Dekkende behandlinger i form av dekkbeis eller maling på ren kjerneved bør derfor unngås.

(Fargemagasinet 2/03)